

De verovering van het Iberisch schiereiland door de Romeinen heeft tweehonderd jaar geduurd. Een langdurige verovering in vergelijking met die van de Moren, die negenhonderd jaar later bijna het gehele schiereiland binnen twee decennia jaar in handen wisten te krijgen. De Romeinen gingen de confrontatie met de eerder binnengedrongen Carthagers en de inheemse Iberiërs niet aan met een vooropgezette en uitgewerkte strategie. Er was meer sprake van reacties op gebeurtenissen en omstandigheden die zich aan hen voordeden. Wel hadden zij weet van de rijkdom aan mineralen en ertsen in de Iberische bodem en alleen al daarom bevochten de Romeinen de Carthagers die evenzeer uit waren op exploitatie ervan. Na afloop van de Tweede Punische oorlog in 202 BC stichtten de Romeinen twee provincies in Hispania als onderdelen van hun imperium: *Hispania Ulterior* en *Hispania Citerior*. Vervolgens drongen zij dieper door in het schiereiland en vochten diverse oorlogen uit met de oorspronkelijke bewoners die tegen hen in opstand kwamen.

De Celtibersiche oorlogen werden gevoerd in het noordoostelijk deel van het Schiereiland en eindigden met het beleg en de verwoesting in 134 BC van de stad Numancia, nabij Soria. In het Atlantisch gedeelte van het Iberisch schiereiland, Lusitania, ontpopte Viriato zich als leider van de opstanden tegen de Romeinen. Van hem wordt aangenomen dat hij lid was van een van de adellijke Lusitaanse families, zij het dat hij ook best een lokale bendeleider kan zijn geweest, maar dan wel een van formaat. Viriato bouwde een Lusitaans front op tegen de Romeinen en versloeg hen enkele keren in de strijd. In 139 BC, op het hoogtepunt van zijn macht als *rey de Hispania meridional* (koning van zuidelijk Hispania) werd Viriato vermoord, waarmee een einde kwam aan het Lusitaanse verzet tegen de Romeinen.

Toen de Romeinen rond het midden van de tweede eeuw BC aan de verovering van het noordwesten van het Iberisch schiereiland begonnen, troffen zij een aantal Iberische stammen aan: zoals de *Vascones* (Basken) de *Cantabros* en ten westen van hen wonende *Astures*, die geen enkele vorm van gezag kenden en zich hevig verzetten tegen de Romeinen. Het duurde van 150 tot 19 BC voordat de Romeinen behalve de hierboven genoemde stammen ook de ten zuidoosten van het Cantabrisch gebergte levende *Turgones* en *Vacceos* hadden onderworpen in de zogeheten Cantabrische oorlogen. De Romeinen opereerden daarbij vanuit de door keizer Augustus gestichte stad Asturica Augusta, het huidige Astorga.

De Romanisering van het Iberisch schiereiland is een langdurig proces geweest, dat begon met de eerste veroveringen in de tweede eeuw BC en voortduurde tot aan het ineenstorten van het Romeinse gezag aan het begin van de vijfde eeuw. In geheel Spanje, behalve in het Baskenland, werd door de Romeinen het Latijn geïntroduceerd. Het Iberische schrift en alfabet verdwenen al in de eerste helft van de eerste eeuw. Beheersing van het Latijn was vereist om het Romeinse burgerschap te verwerven. De opkomst van het christendom werd in eerste instantie vergemakkelijkt door de tolerante houding die de Romeinen aannamen tegenover spirituele invloeden vanuit het oosten - waaronder het christendom - die zij beschouwden als eendagsvliegers. Of het christendom zijn weg naar het Iberisch Schiereiland vond vanuit Rome of via Afrika, zal wel altijd onderwerp van debat blijven, evenals het tijdstip waarop de opmars van deze religie in Spanje begon.

Het Romeinse bestuursmodel dat in Spaanse bevolkingskernen werd geïntroduceerd richtte zich in het algemeen niet op religieuze en politieke gebruiken van de onderworpen volkeren. Voor de Romeinen stond het innen van belasting en de rekrutering van soldaten op de eerste plaats. Typerend voor deze bestuurscultuur was de focus op stedelijke samenlevingen.

Nauw verbonden aan de urbanisatie van Spanje naar Romeinse snit was de introductie van het Romeinse recht, dat in meer algemene zin een van de hoekstenen is van onze westerse beschaving. Tijdens, maar vooral na de verovering van het Iberisch schiereiland, begonnen de Romeinen aan grootscheepse mijnbouw en ontwikkeling van geïrrigeerde landbouw. Al deze activiteiten brachten enorme handelsstromen teweeg tussen Spanje en Italië. Handel kan niet zonder infrastructuur en de Romeinen waren in de aanleg ervan ware meesters. De meest in het oog springende bouwwerken zijn het wegennet met zijn vele bruggen, de aquaducten en de stuwdammen.

De Romanisering vond niet overal tegelijk plaats en drong ook niet overal even sterk door. Het proces begon in de provincies Baetica en de oostelijke delen van Cartaginensis en Tarraconensis, waar al urbanisatiekernen bestonden uit de preromeinse tijd. In andere delen drong de romanisering later door en hield het gebruik van de inheemse taal zelfs stand, zoals in het Baskenland. Het vehikel dat het meest heeft bijgedragen aan de romanisering van het Iberisch schiereiland was het Romeinse leger, vooral gedurende de periode van vier eeuwen van vrede waarin het leger niet zozeer de rol vervulde van die van een bezetter, maar van een beschermer van de burgers van het Iberisch schiereiland tegen aanvallen van buitenaf.